

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: „Dei enim sumus adiutores. Opuscula Adamo Przybecki septuagenario dedicata”, red. M. Polak, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny, Poznań 2019 (seria: Opuscula dedicata 12), 516 s. [recenzja]

Author: Bogdan Biela

Citation style: Biela Bogdan. (2020). „Dei enim sumus adiutores. Opuscula Adamo Przybecki septuagenario dedicata”, red. M. Polak, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny, Poznań 2019 (seria: Opuscula dedicata 12), 516 s. [recenzja]. "Studia Pastoralne" (2020), nr 16, s. 322-327.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

później wróci do Polski. Często Polacy swój pobyt za granicą wykorzystywali i wykorzystują jako okazję do zdobycia wiedzy politycznej i przejścia wzorców tradycji demokratycznych. Nasi rodacy bardzo szybko zorientowali się na przykład, że będąc płatnikami podatków, mają realny wpływ na politykę swojego kraju.

Bardzo dużą rolę w polskich przemianach zaczyna odgrywać młode pokolenie. To są już ludzie bez kompleksów, o asertywnym nastawieniu do życia społecznego, którzy zaczynają cenić sobie własne poglądy polityczne i w świadomy sposób chcą wpływać na kształt polityki w swoim kraju. Widać to na przykład w kontekście rozwiązywania problemów migracji. Młodzi Polacy, wychowani w duchu zdrowego patriotyzmu, potrafią przeciwstawiać się krzywdzącym opiniom, że nasz kraj zamieszkują „nacionaliści”. Polska wbrew pozorom jest krajem bardzo otwartym na inne społeczeństwa. Taka była polska tradycja. Polacy jednak chcą świadomie decydować o tym, kto może zamieszkać w ich ojczyźnie. Granice Polski są otwarte dla obywateli „starej Unii”. Mile widziani są także mieszkańcy krajów środkowo-wschodniej i południowej Europy, którzy mają aspiracje dołączenia do Unii Europejskiej. Polacy przeciwstawiają się natomiast ekonomicznej migracji z krajów muzułmańskich, do czego mają – jak się okazuje – prawo wynikające z „konstytucji” Unii Europejskiej. Jest to ponadto obowiązek, który jeszcze bardziej wynika z historii Polski.

Tych refleksji Czytelnik nie znajdzie w recenzowanej książce. Jest to pozycja, której nie można tylko przeczytać i odłożyć na półkę. Przeznaczona jest dla odbiorców wymagających, którzy szukają intelektualnego „pokarmu” dla swoich osobistych przemyśleń. Autorzy starają się wprawdzie spełnić oczekiwania czytelników, ale wartość ich twórczej pracy objawia się w pełni dopiero w kontekście własnych przemyśleń odbiorców.

Autorzy, mimo iż pochodzą z różnych krajów, mogli zrealizować wspólny projekt, ponieważ tematyka, którą podjęli, była im obu bliska, a ich współpraca mogła posłużyć dobru narodów, z których pochodzą; dobru Kościoła, który reprezentują; dobru rodziny, każdej rodziny, której szczęście powinno leżeć każdemu człowiekowi na sercu.

ks. Jan Przybyłowski

Dei enim sumus adiutores. Opuscula Adamo Przybecki septuagenario dedicata, red. M. Polak, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny, Poznań 2019 (seria: *Opuscula dedicata* 12), 516 s.

Prezentowana książka pt. *Dei enim sumus adiutores. Opuscula Adamo Przybecki septuagenario dedicata* ukazała się w ramach serii *Opuscula dedicata* Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z okazji 70. rocznicy urodzin ks. prof. dra hab. Adama Przybeckiego. Jest ona przede wszystkim wyrazem wdzięczności pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu

im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a także licznego grona naukowców z innych ośrodków akademickich, za wielki wkład i zaangażowanie w rozwój polskiej myśli teologicznej, zwłaszcza w obszarze teologii pastoralnej. Szczególnym rysem tego wkładu jest troska o to, aby teologia pastoralna znajdowała nie tylko odpowiednie miejsce w kanonie nauk teologicznych, lecz także aby stanowiła płaszczyznę uniwersyteckiego dyskursu z innymi dziedzinami nauk. To wymaga troski o odpowiedni, zarówno metodologiczny, jak i merytoryczny, poziom badań oraz ich prezentacji. Ta wdzięczność dotyczy także wszelkich działań organizacyjnych podejmowanych przez Jubilata zarówno w naukowych instytucjach ogólnopolskich, jak i na rzecz rozwoju Wydziału Teologicznego UAM. Twórczość ks. prof. A. Przybeckiego – jak czytamy w słowie wstępnym do książki – „ma dwa podstawowe wymiary: akademicki i duszpasterski. Jubilat z wielkim zaangażowaniem i pasją podejmuje te kwestie, które dotyczą «relacji między naukowymi wymaganiami teologii a jej przeznaczeniem duszpasterskim». Podczas wykładów, w licznych publikacjach oraz w sympozjalnych dyskusjach naukowych wytrwale wskazuje na to, iż «pastoralność teologii nie znaczy [...], że teologia jest mniej doktrynalna lub zostaje wręcz pozbawiona swego naukowego charakteru». Ostatecznie chodzi tutaj o «dwie cechy charakterystyczne teologii i jej nauczania, które nie tylko nie są sobie przeciwstawne, lecz przyczyniają się, chociaż w różny sposób, do pełniejszego rozumienia wiary» (por. PDV 55). Takie rozumienie i uprawianie teologii, powiązane z działalnością duszpasterską, znalazło szczególny wyraz w wieloletniej pracy Jubilata na rzecz duszpasterstwa akademickiego, połączonej z naukową refleksją nad tą formą pastoralnej aktywności Kościoła”¹.

W opisie drogi naukowej Jubilata czytamy, że początkiem pełniejszego zaangażowania w pracę naukową ks. A. Przybeckiego było uzyskanie przez niego w 1983 r. stopnia naukowego doktora teologii. Stopień naukowy doktora habilitowanego nauk teologicznych w zakresie teologii praktycznej otrzymał w 2000 r. na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu. W okresie po uzyskaniu habilitacji (od 2001 r.) kontynuował i rozwijał dotychczasowe kierunki badań, a także inicjował nowe pola badawcze. Prowadził je równolegle w kilku nurtach, takich jak: metodologia teologii praktycznej, teologiczne podstawy duszpasterstwa, perspektywy pastoralnej aktywności Kościoła w Polsce, a także zagadnienia duszpasterstwa akademickiego. Reaktywował po 62 latach przerwy wydawanie czasopisma naukowego „Teologia Praktyczna”, a od chwili jego wznowienia w 2001 r. do 2014 r. był jego redaktorem. Jeżeli chodzi o wspomniane kierunki badań, to szczególnie bliskie były mu zagadnienia związane z metodologią teologii praktycznej. Podejmował w nich próby uporządkowania podstawowych pojęć stosowanych w teologii pastoralnej, czego przykładem są artykuły: *Pojęcie teologii praktycznej*, w: *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011; *Pojęcie*

¹ P. Wygralak, *Słowo wstępne*, w: *Dei enim sumus adiutores. Opuscula Adamo Przybecki septuagenario dedicata*, red. M. Polak, Poznań 2019 (seria: *Opuscula dedicata* 12), s. 11-12.

modelu duszpasterstwa w teologii pastoralnej, „Teologia Praktyczna” 9(2008) oraz *Duszpasterstwo katechetyczne czy pastoralne aspekty katechizacji? Próba uporządkowania pojęć*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 3(2006). Drugą grupę publikacji stanowią te, w których zajęto się analizą sytuacji Kościoła w Polsce oraz teologicznymi podstawami duszpasterstwa. W twórczości ks. Przybeckiego jest to pole badawcze owocujące sporą liczbą publikacji. Tej tematyce poświęcił trzy książki: *Duszpasterstwo w Polsce. Poszukiwanie nowych form obecności*, Poznań 2001; *Stać się Kościołem słowa, proroctwa i dialogu. Impulsy dla polskiego duszpasterstwa*, Poznań 2013 oraz *Quaestiones theologiae pastoralis disputatae. Polskie konteksty i inspiracje*, Poznań 2015. Zarówno wspomniane książki, jak i inne liczne publikacje związane z tą tematyką stanowią bardzo ważny przyczynek do szerokiej dyskusji związanej z często formułowanym przez Jubilata pytaniem: jak być Kościołem w Polsce dzisiaj? Uważa on, że odpowiedź na to pytanie stanowi punkt wyjścia w określeniu miejsca i roli Kościoła w Polsce w obecnej sytuacji społeczno-politycznej. Księdzu prof. Przybeckiemu (jako wieloletniemu duszpasterzowi akademickiemu) bliska jest także problematyka duszpasterstwa środowiska akademickiego, szeroko rozwinięta w dwu książkach: *Urzeczywistnianie się Kościoła w środowisku akademickim. W poszukiwaniu koncepcji duszpasterstwa studentów w Polsce*, Poznań 1986 oraz *Między poczuciem zagrożenia a potrzebą obecności. Koncepcja duszpasterstwa akademickiego w Polsce po przełomie 1989 roku*, Poznań 1999. W ostatnich latach swoje badania wiązał z problematyką duszpasterstwa Kościoła w Polsce wobec postępującego pluralizmu społeczno-kulturowego.

Działalność naukowo-dydaktyczną ks. Przybecki realizował przede wszystkim poprzez wykłady i seminaria. Prowadził wykłady z teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej, a także seminarium magisterskie i doktoranckie z teologii pastoralnej oraz wykłady z teologii laikatu i apostołstwa. Przez dwa semestry wykładał też gościnnie na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W ramach seminarium doktoranckiego wypromował pięciu doktorów oraz trzydziestu ośmiu magistrów. Opracował ponadto program studiów niestacjonarnych teologii, a także zorganizował w 2003 r. stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu i przygotował ich program oraz regulamin. W 2001 r. opracował koncepcję praktyk zawodowych dla świeckich studentów teologii. Ponadto w 2012 r. przygotował nowy program studiów podyplomowych teologii i stacjonarnych studiów doktoranckich. Ksiądz Profesor angażował się także w organizację nauki w ministerialnych i krajowych gremiach naukowych. W latach 2003-2004 był członkiem Sekcji Teologii Zespołu Nauk Humanistycznych Komitetu Badań Naukowych w czasie trwania XXV, XXVI i XXVII konkursu projektów badawczych; w latach 2004-2008 – członkiem zespołu oceniającego kierunek „teologia” Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej; w latach 2011-2015 – członkiem Komitetu Nauk Teologicznych PAN. Swoją działalnością obejmował też środowiskowe gremia naukowe. Był członkiem

zespołu roboczego ds. realizacji Procesu Bolońskiego, powołanego przez Kolegium Dziekanów Wydziałów Teologicznych w 2004 r.; członkiem Rady Naukowej VIII Kongresu Teologów Polskich (13-16.09.2010 r. w Poznaniu) oraz członkiem Rady Naukowej „Roczników Pastoralno-Katechetycznych”. Był recenzentem czasopism naukowych, takich jak: „Warszawskie Studia Pastoralne”, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, internetowego czasopisma naukowego „Przegląd Teologii Mediów”. Ksiądz Przybecki jest także aktywnym członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Działal ponadto w uczelnianych gremiach naukowych. Był członkiem Senatu UAM i Senackiej Komisji ds. Kształcenia (dwie kadencje 2002-2008), kierownikiem Studiów Podyplomowych na Wydziale Teologicznym UAM (1999-2012), prodziekanem ds. studenckich i organizacji studiów Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu (2000-2002). Od 2002 r. był kierownikiem Zakładu Teologii Pastoralnej (od 2015 r. Zakładu Teologii Pastoralnej i Prawa Kanonicznego) na Wydziale Teologicznym UAM; był także – jak już zostało wspomniane – redaktorem czasopisma „Teologia Praktyczna” wydawanego przez WT UAM (2001-2014). Był kierownikiem Stacjonarnych Studiów Doktoranckich Wydziału Teologicznego UAM (2004-2012), prodziekanem ds. kształcenia Wydziału Teologicznego UAM (2008-2016), a także przewodniczącym oraz członkiem licznych komisji i zespołów działających na Wydziale Teologicznym UAM. Za działalność naukową i dydaktyczno-organizacyjną ks. Przybecki otrzymał czterokrotnie nagrody przyznane przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: w 2000 r. – nagrodę indywidualną drugiego stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej; w 2002 r. – nagrodę zespołową drugiego stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej; w 2003 r. – nagrodę indywidualną drugiego stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej; w 2011 r. – nagrodę zespołową pierwszego stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej. „Przedstawiona w zarysie droga naukowa Jubilata, Księdza Profesora Adama Przybeckiego – jak stwierdził ks. prof. Mieczysław Polak – stanowi świadectwo jego wielkiego zaangażowania w życie zarówno kościelne, jak i akademickie. Z pewnością można stwierdzić, że jest on dla obecnych i przyszłych pokoleń teologów i teolożek przykładem zaangażowania w działalność naukowo-dydaktyczną i organizacyjną uniwersytetu, na którym teologia, po latach nieobecności, znalazła swoje miejsce. Jeśli nie zabraknie w przyszłości takich pasjonatów jak Ksiądz Profesor Przybecki, teologia z pewnością nie utraci tego miejsca i znaczenia, o które tak gorliwie zabiegał i nadal zabiega Jubilat”²².

Artykuły jubileuszowe zamieszczone w recenzowanej księdze pamiątkowej podzielono na części według zakresu tematycznego: teologia historyczna, teologia systematyczna oraz teologia praktyczna – kwestie ogólne i szczegółowe. Księga zawiera także listy gratulacyjne: abpa Stanisława Gądeckiego, metropolity

²² M. Polak, *Droga naukowa Jubilata*, w: *Dei enim sumus adiutores...*, s. 22.

poznańskiego, oraz abpa Wojciecha Polaka, metropolity gnieźnieńskiego, prymasa Polski, a także prezentację drogi naukowej Jubilata, bibliografię jego prac naukowych, wykaz wypromowanych prac doktorskich i magisterskich oraz – jako swoisty suplement – świadectwo duszpasterza (Artur Przybył, *Kościóły chrześcijańskie w środkowo-wschodniej Europie [1940-1990]. Wspomnienia duszpasterza z pracy w Niemieckiej Republice Demokratycznej [NRD] w latach 1974-1985*).

Część dotycząca teologii historycznej zawiera następujące artykuły: Bogdan Czyżewski, *Korespondencja św. Bazylego Wielkiego w sprawie nadużyć duchownych*; Michał Kieling, *Ars musica w grecko-rzymskiej kulturze antycznej oraz chrześcijaństwie pierwszych wieków*; Mieczysław Mikołajczak, *Implikacje nowotestamentowej teologii świętyni w Apokalipsie*; Piotr Ostasński, „*Nie możecie służyć Bogu i mamonie*” (Łk 16,13). *Mamōnas i inne aramejskie słowa pospolite w formie rzeczownikowej w greckim tekście Nowego Testamentu*; Paweł Wygralak, *Jak zachęcić poganina do przyjęcia chrztu? Wskazania Ildelfonsa z Toledo dla duszpasterzy*.

Druga część, omawiająca problematykę teologii systematycznej, zawiera następujące artykuły: Elżbieta Kotkowska, *Walka o przyjęcie pojęcia *ὁμοούσιος* przez Kościół w IV wieku*; Jacek Hadryś, *Cechy świętości w świecie współczesnym w świetle czwartej części „Gaudete et exsultate” papieża Franciszka*; Józef Niewiadomski, *Offenbarung Gottes und die Erfahrung der Gewalt*; Jan Perszon, *Pobożność czy „teologia ludowa”?*; Adam Wojtczak, *Drogi maryjnej misji pocieszania*.

W części dotyczącej teologii praktycznej znalazły się następujące artykuły: Andrzej Draguła, *Język teologii praktycznej czy teologii w praktyce? Wokół koncepcji artefaktu teologicznego Marcela Viau*; Ryszard Kamiński, *Rozwój teologii pastoralnej i propozycje jej odnowy dzisiaj*; Jan Kazimierz Przybyłowski, *Obecność Kościoła w europejskich przemianach demokratycznych. Wizja J. Ratzingera/Benedykta XVI*; Wiesław Przygoda, *Miłosierdzie zasadą duszpasterstwa? Walory i ryzyka pastoralnej wizji papieża Franciszka*; Krystian Wojacek, *Metoda synergii w duszpasterstwie*; Jerzy Bagrowicz, „*Uratujecie je albo zginiecie z nim razem*”; Bogdan Biela, *Współpraca świeckich z hierarchią w parafii w świetle współczesnego nauczania Kościoła*; Marek Fiałkowski, *Młodzież wobec wiary, powołania i Kościoła. Drogowskazy dla duszpasterstwa młodzieży w świetle „Dokumentu finalnego” ze spotkania przedsynodalnego (Rzym, 19-24.03.2018)*; Bogdan Giemza, *Natura sanktuarium i jego funkcja ewangelizacyjna*; Józef Kloch, Monika Marta Przybysz, *Komunikacja Kościoła ze współczesnym człowiekiem za pośrednictwem „social media”*; Jolanta Kurosz, *Oddziaływania pastoralne wobec osób starych*; Dariusz Lipiec, *Formacja stała prezbitarów a doskonalenie zasobów ludzkich*; Bronisław Mierzwiński, *Formacja alumnów w seminariach duchownych do duszpasterstwa rodzin. Analiza dokumentu Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego (Seminariów i Instytutów Naukowych)*; Piotr Nawrot, *Repertuar muzyczny na święto św. Franciszka Ksawerego w zbiorach muzycznych dawnych jezuickich*

redukcji wśród Indian Chiquitos i Moxos; Maciej Ostrowski, *Chrześcijańska kultura wolnego czasu*; Andrzej Potocki, *Sanktuaria maryjne w projekcie bieszczadzkiego duszpasterstwa*; Borys Jacek Soiński, *Psychospołeczne i religijne aspekty funkcjonowania kleryków z rodzin z problemem alkoholowym*; Jerzy Stefański, *Projekt instrukcji o muzyce sakralnej z 1985 roku*; Szymon Stułkowski, *Piętnaście lat wspólnej drogi. Planowanie duszpasterskie w archidiecezji poznańskiej w latach 2002-2017*; Jan Szpet, *Nauczając, wychowywać – wychowując, nauczać*; Tomasz Wielebski, *Wolna od zakupów niedziela – wyzwaniem dla pracy duszpasterskiej Kościoła w Polsce*.

Powyższe artykuły, napisane przede wszystkim przez grono teologów i teologów związanych z osobą Jubilata, pokazują szerokie spectrum zagadnień, które są w kręgu zainteresowania współczesnej teologii praktycznej.

ks. Bogdan Biela

Leszek Szewczyk, *Głoszenie słowa Bożego w środowisku zsekularyzowanym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2019, 328 s.

Publikacja ks. Leszka Szewczyka wpisuje się w kierunek badań dotyczących głoszenia słowa Bożego w środowisku zsekularyzowanym. Autor w świetle analizy środowiska zsekularyzowanego, rozumianego jako adresata przepowiadania słowa Bożego, stawia sobie za cel wypracowanie zasad i dyrektyw, dzięki którym kościelna posługa słowa może skutecznie wypełniać swoją misję.

Monografia ta wpisuje się w rozwój współczesnej teologii, która od czasów Soboru Watykańskiego II przechodzi od pozycji „wycofanej” i głównie apologetycznej wobec współczesnego świata do odważnego i owocnego dialogu z nim. Współczesna teologia wiąże zatem odkrywanie tożsamości Kościoła z dziełem ewangelizacji. Zamyśl ten został mocno potwierdzony w adhortacji apostolskiej Franciszka *Evangelii gaudium*, w której papież marzy o „opcji misyjnej», zdolnej przemienić wszystko, aby zwyczaje, style, rozkład zajęć, język i wszystkie struktury kościelne stały się odpowiednią drogą bardziej dla ewangelizowania współczesnego świata niż do zachowania stanu rzeczy. [...] Jak mówił Jan Paweł II do biskupów Oceanii: «wszelka odnowa Kościoła musi mieć misję jako swój cel, by nie popaść w pewnego rodzaju kościelne zamknięcie się w sobie»” (nr 27). Teologia dzięki rezultatom swoich poszukiwań pomaga Kościołowi wyjść z Ewangelią ku współczesnym kulturom i w ten sposób staje się swoistym kanałem ewangelizacji. Dzisiejszy przekaz wiary jest przede wszystkim wieszaniem Dobrej Nowiny pośród społeczeństw, które w przeszłości ją przyjęły, a następnie uległy procesowi laicyzacji i sekularyzacji. W naszych czasach aktualna pozostaje intuicja Józefa Ratzingera dotycząca przyszłości Kościoła wyrażona już sześćdziesiąt lat temu, że współczesny Kościół stał się